

Całostki na prywatne zamówienie

Marek Zbiński

W niedzielę przed dwudziestą drugą zadzwonił telefon. Po drugiej stronie odezwał się kolega-filatelista, który potrzebował pilnej konsultacji. Pilnej, bo tego wieczoru kończyła się internetowa wyprzedaż niesprzedanych walorów zakończonej niedawno aukcji znanego zagranicznego domu aukcyjnego. Po chwili przyszedł mail z linkiem.

Oferowana była oficjalna całostka niemiecka z 1900 r. (nr Michel P 50) z prywatnym dodrukiem na rewersie podobizny Richarda Wagnera oraz m.in. teatru w Bayreuth. Kartka ta ma w katalogu całostek na prywatne zamówienie Michel numer PP 15 F2 [1]. W aukcyjnym opisie waloru podano, że całostka jest bardzo rzadka i dotychczas niekatalogowana.

To ostatnie stwierdzenie mija się z faktami: całostka jest opisana i wyceniona w katalogu Michel, a także w katalogu Frecha [2].

Następnego dnia skontaktowałem się z autorem tego katalogu (z którym wymieniam ostatnio uwagi na temat niemieckich całostek na prywatne zamówienie z okresu 1873-1945). Otrzymałem szybko interesujący komentarz, który przytaczam poniżej. Powinien on być ważny dla wystawców pokazujących w ekspozycjach podobne walory.

Pan Hanspeter Frech zwrócił uwagę, że istnieją dwa odmienne typy takich walorów. Jedne, to karty z ilustracjami, na których nadrukowano w drugim procesie produkcji znak opłaty (takich jest znakomita większość), oraz urzędowe karty pocztowe ze znakami opłaty, na których rewersach nadrukowano ilustracje na zamówienie osób prywatnych. Oba te odmienne typy nazywane są przez ich kolekcjonerów kartami (całostkami) na prywatne zamówienie (niem.: *Privatganzsachen*). Ze swego doświadczenia autor twierdzi, że zarówno wielu kolekcjonerów, jak i sędziów filatelistycznych nie znają tej zasadniczej różnicy i jest ona im obojętna. Jako przykład podał inną całostkę do tematyki „wagnerowskiej” z 1897 r. (nr Bayern PP 7 C 19), która jest częściej oferowana na rynku filatelistycznym.

Wiedza na temat tej dość popularnej całości wśród niemieckich sędziów tematycznych jest już większa, ale o innych, rzadszych, niestety nie.

Wielu sędziów słyszało o specjalistycznym katalogu całości, ale nie znają szczegółów [2]. Z tego powodu, nawet na światowej wystawie IBRA 2023, nie obniżali ocen za

błędne opisy filatelistyczne takich walorów. Tyle komentarza od autora katalogu.

Podczas prac nad tym materiałem trafiłem przypadkowo na identyczną całość (jak Michel PP 15 na początku tego artykułu), lepiej powiedzieć: „identyczny prywatny dodruk” na odwrocie urzędowej karty pocztowej z Bawarii, oznaczonej w drugim tomie katalogu Frech [3] numerem Bayern PP 7 F 3. W jej opisie jest uwaga, że identyczny wygląd ma prezentowana już wyżej PP 15.

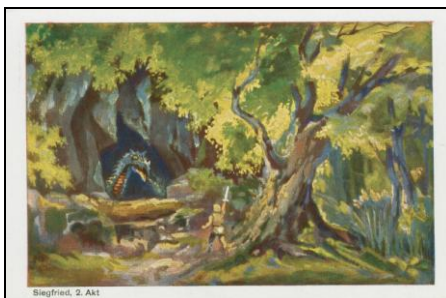
Na bardzo popularnym filatelistycznym portalu dyskusyjnym znalazłem wprowadzający komentarz jednego z najaktywniejszych jego moderatorów i jednocześnie fachowca z wielu dziedzin filatelistyki, p. Ingo Schulza.

Pisze on, że określenie „prywatna kartka pocztowa” (*private Ganzsachenpostkarte*, w skrócie *Privatganzsache*) uzasadnione jest jedynie wtedy, gdy teksty i/lub ilustracje na całości zostały wydrukowane w całości przez osoby prywatne lub prywatne organizacje, na całkowicie pustym wcześniej kartoniku, a dopiero następnie wydrukowany na nich został przez pocztę znak (lub znaki) opłaty. Oznacza to, że kartki, które mają ciekawy tekst lub ładne ilustracje na jednej stronie, ale poza tym wyglądają jak typowa karta pocztowa, nie są kartkami na prywatne zamówienie, ale należą do typu „oficjalnych (urzędowych) kart pocztowych z prywatnym nadrukiem”.

Nasi krajowi wystawcy powinni zwrócić uwagę na te wszystkie szczegóły. Właściwe definiowanie użytych w ekspozycji walorów świadczy bowiem o filatelistycznej wiedzy wystawcy.

O całościach prywatnych pisaliśmy m.in. przed dziesięciu laty (Biuletyn TEMATICA, nr 11/2014). W międzyczasie mamy nowe i bardziej szczegółowe informacje o tego typu walorach. W następnym numerze naszego biuletynu wrócimy zatem do tematu całości na prywatne zamówienie.

Uzupełnieniem tego tematu niech będą dwie całości na prywatne zamówienie, sprzedane na wspomnianej aukcji. Są to rzadko oferowane i poszukiwane walory.

Całostki przedstawiające sceny z cyklu oper Wagnera „Pierścień Nibelungów” – trzeciego aktu „Zmierzchu Bogów” oraz drugiego aktu „Zygfyda” sprzedano za 420 i 480 euro (+ prowizje domu aukcyjnego).

- [1] Privatpostkarten-Katalog Deutschland (Ganzsachen auf Privatbestellung), Deutsches Reich 1873-1945, wyd. Michel;
- [2] Privatpostkarten-Katalog Band I, Deutsches Reich von 1873 bis 1945, Hanspeter Frech, Eigenverlag Hausach/Schwarzw.;
- [3] Privatpostkarten-Katalog Band II, Bayern, Württemberg, Besetzte Gebiete, Kolonien, Hanspeter Frech, jw.

Całostki na prywatne zamówienie (2)

Marek Zbierski

W poprzednim numerze biuletynu, oprócz fachowego wprowadzenia w zagadnienie całostek na prywatne zamówienie, opisałyśmy dwie niemieckie kartki pocztowe do tematyki wagnerowskiej, które nie odpowiadały tym zasadom. Wyglądały tylko pozornie jak takie całostki, ale były prywatnymi dodrukami na tylnych stronach kartek pocztowych nakładów urzędowych [1]. Trzymając się cytowanych w artykule definicji „całostki na prywatne zamówienie”, nie będziemy w następnych opracowaniach zajmować się takimi walorami, jak:

Ryc. 1-4. Przykładowe prywatne nadruki na urzędowych całostkach pocztowych Niemiec, Szwajcarii i Holandii.

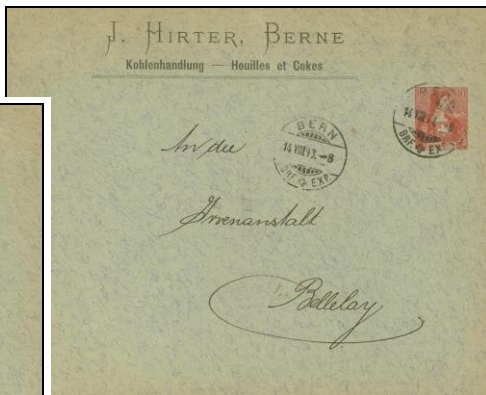
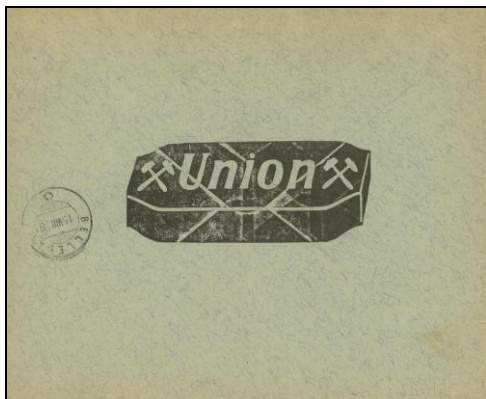
Ryc. 5 i 6. Rzadko spotykana urzędowa całostka rosyjska z prywatnymi nadrukami reklamowymi firm warszawskich po polsku i rosyjsku, użyta w 1908 r. (awers i rewers).

Wszystkie te walory są pocztowymi całostkami urzędowymi, na których dokonano prywatnych nadruków (dodruków) reklamowych lub informacyjnych.

Całostki na prywatne zamówienie to nie tylko kartki, ale też koperty (głównie prywatnych firm), na których dodrukowano urzędowe znaki opłaty. Na rynku filatelistycznym spotykamy takie koperty z krajów sąsiadujących z Niemcami (Szwajcaria i Austria).

Szwajcarskie całostki na prywatne zamówienie

Od 1907 r. w Szwajcarii wydano wiele całostek na prywatne zamówienie.

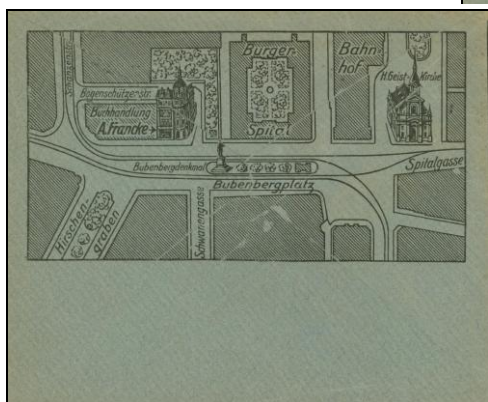

Ryc. 7 i 8. Całostka dla firmy handlującej węglem z parafrazą brykietu na rewersie.

Nie były to dodruki prywatnych informacji lub ilustracji na urzędowych kopertach pocztowych. Zrealizowano ponad 18 000 różnych zamówień na takie całostki [2].

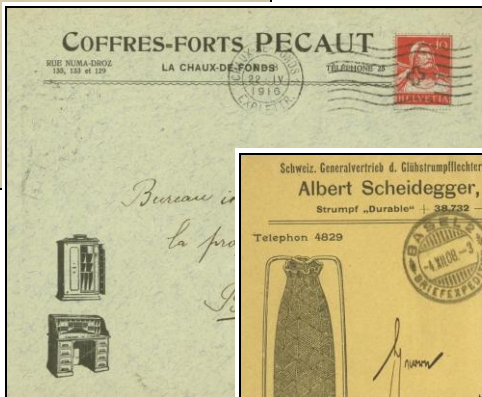
Ryc. 9 i 10. Całostka na zamówienie księgarni w Bernie z fragmentem planu miasta (okolicie Bubenbergrplatz) wraz z obiektami - księgarnią, szpitalem miejskim, dworcem kolejowym, kościołem św. Ducha, pomnikiem Bubenerga.

Na większości takich całostek znajdujemy jednak tylko prywatne nagłówki z nazwami i adresami firm oraz różnymi znakami opłaty. Większość publikowanych kopert-całostek na

prywatne zamówienie pochodzi z instytucji finansowych lub nie daje się zweryfikować ich przydatności dla eksponatów tematycznych.

Sporadycznie wydrukowywano na stronie adresowej kopert małe grafiki reklamujące zlecające druk firmy lub ich niektóre produkty. Wybrane całości prezentujemy obok.

Ryc. 11-13. Grafiki na całościach na prywatne zamówienie wytwórcy kapeluszy (herb), firmy handlujących meblami i producenta sprzętu oświetleniowego.

Oprócz kopert, możemy w literaturze znaleźć także inne formy całości na prywatne zamówienie: druki reklamowe w formie kartek, przesyłki za pobraniem i opaski gazetowe.

Ryc. 14 i 15. Druki reklamowe z 1907 (pasterz na tle Wetterhorn) i 1909 r. (sprzedaż i naprawa instrumentów klawiszowych) z wydrukowanymi na odwrocie tekstami informacyjnymi.

Od 1907 r. usługą bezpłatnego nadruku znaków pocztowych, m.in. na prywatnych kopertach, kartach pocztowych i innych przesyłkach pocztowych w liczbie co najmniej 500 sztuk każdej z wymienionych wartości (2, 5, 10, 12 i 15 centów), zajmowało się specjalne biuro w Głównej Dyrekcji Poczty [3].

Ryc. 16 i 17. Przesyłki za pobraniem (po prawej opaska gazetowa) z 1920 i 1923 r. – abonamenty czasopism z branży samochodowej i ogrodniczej.

W literaturze znajdujemy informację, że szwajcarskie całostki na prywatne zamówienie wydawano do ok. 1930 r.

-
- [1] Zbierski, M., Całostki na prywatne zamówienie, biuletyn TEMATICA, nr 41/2023, str. 19-21;
 - [2] na podstawie www.philaseiten.de
 - [3] Zumstein, Die Ganzsachen der Schweiz, 2010.

◆◆◆